

บทที่ 4

ปัญหาและการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้น ของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นกฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของบริษัท ซึ่งผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของบริษัทไม่สามารถใช้สิทธิความเป็นเจ้าของได้โดยตรง แต่จะใช้สิทธิความเป็นเจ้าของได้โดยผ่านทาง การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น ซึ่งในเรื่องดังกล่าวมีบทบัญญัติกฎหมายบางมาตราที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งจะต้องนำมาพิจารณาที่จะกล่าวต่อไปนี้

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกประชุม

ในเรื่องการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นกฎหมายบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการดังว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1175 ได้กำหนดให้การเรียกประชุมต้องทำโดย 2 วิธีควบคู่กัน คือ

1) ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และ

2) ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าเป็นการเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการดังว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 เดิม ก่อนมีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551 นั้น การบอกกล่าวเรียกประชุมอาจทำได้ 2 วิธี จะใช้วิธีใดก็ได้ กล่าวคือ ในการเรียกประชุมให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อย 2 ครั้ง ก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือจะส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ตามบทบัญญัติกฎหมายที่แก้ไขใหม่นั้น การบอกกล่าวเรียกประชุมจะต้องทำทั้ง 2 วิธีควบคู่กันไป โดยการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์กำหนดให้ทำเพียงคราวเดียวก็ได้ และการส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์จะต้องส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ ส่วนเวลานั้นสำหรับการประชุมตามปกติยังต้องบอกกล่าวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน เหมือนเดิม แต่กรณีการเรียกประชุมเพื่อลงมติพิเศษ จะต้องส่งคำบอกกล่าวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 14 วัน นอกจากนี้ การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมถึงตัวผู้ถือหุ้นด้วยตนเองก็ย่อมมีผลใช้ได้ (มาตรา 1244) และการส่งทางไปรษณีย์นั้น เมื่อได้ส่งไปยังที่อยู่ของผู้ถือหุ้นตามที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้วก็ต้องถือว่าได้ส่งในเวลาที่เหมาะสมของการส่งทางไปรษณีย์จะไปถึง (มาตรา 1245)¹

จากบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 1175 ดังกล่าวได้บัญญัติให้การเรียกประชุมจะต้องกระทำ 2 วิธีควบคู่กัน มีปัญหาว่าในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นนั้น นอกจากจะต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 แล้ว จะสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมโดยวิธีการอื่น เช่น นัดเรียกประชุมโดยทางโทรศัพท์ หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือทางเว็บไซต์ได้หรือไม่

วิเคราะห์ปัญหา

1) จากการที่ได้ศึกษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ให้การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นต้องทำทั้ง 2 วิธีควบคู่กัน กล่าวคือ ให้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้กระทำการดังว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน จะส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น เช่น โดยทางโทรศัพท์ หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ไม่ได้ ถ้าไม่ทำตามมาตรา 1175 ถือเป็น การนัดประชุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้ศาลเพิกถอนได้ตามมาตรา 1195 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุมก็คือคำ

¹ โสภณ รัตนากร. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 437.

บอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ถ้าแจ้งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไปให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน กรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดมีอำนาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ผู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นผู้ถือหุ้นจากมติที่ประชุมใหญ่คราวที่ผิดระเบียบอันจะต้องเพิกถอน ไม่ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ไม่มีสิทธิเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของบริษัท หากไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับของบริษัท มติของที่ประชุมใหญ่นั้นไม่มีผลตามกฎหมายและถือได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ อันผิดระเบียบซึ่งผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดคนหนึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวถึงการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน ถือเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ กรรมการหรือผู้ถือหุ้นสามารถร้องขอให้เพิกถอนได้ ฉะนั้นการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 1175 ดังกล่าวข้างต้น

2) จากการที่ได้ศึกษามา ผู้เขียนมีความเห็นว่าการประชุมผู้ถือหุ้นอาจจะมีการเรียกประชุมโดยวิธีการอื่นได้นอกจากการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 ได้ เช่น โดยทางโทรศัพท์ดังที่ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องทราบนัดและเข้าร่วมประชุมพร้อมกับผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ แม้การแจ้งนัดประชุมคราวปัญหาให้ผู้ร้องทราบจะกระทำโดยทางโทรศัพท์ แต่ผู้ร้องก็ทราบนัดและเข้าร่วมประชุมด้วย การที่ผู้ร้องแพ้คดีในที่ประชุมดังกล่าวแล้วกลับมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมโดยอ้างว่า การแจ้งนัดประชุมไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้² จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553 มีการนัดประชุมกันโดยทางโทรศัพท์แต่ไม่มีการเรียกประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1175 จะถือว่าศาลยอมรับให้มีการเรียกประชุมโดยทางโทรศัพท์ได้หรือไม่ ซึ่งในคำพิพากษาศาลฎีกาไม่ได้กล่าวถึง จึงยังไม่ยุติว่าให้มีการเรียกประชุมโดยวิธีการอื่นนอกจากการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 ได้ แต่คดีนี้เป็นเรื่องที่ผู้ร้องใช้สิทธิโดยไม่สุจริตมายื่นคำร้องต่อศาลให้เพิกถอนมติที่ตนแพ้ โดยที่ผู้ร้องทราบนัดและเข้าประชุมกันจริง แต่อาจทำไม่ถูกต้องรูปแบบของการประชุมเท่านั้น ศาลชอบที่จะไม่รับคำร้องขอซึ่งมีที่มาจากหลักที่ว่า “บุคคลผู้มาศาลต้องมาด้วยมือสะอาด” (He who comes to the court must come with clean hands.)

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553. (สงเสริม.). หน้า 142.

นอกจากนี้ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 มิได้บังคับโดยเด็ดขาดที่จะต้องแจ้งให้ทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1091/2524 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 มิได้บังคับโดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่แจ้งไปยังผู้ถือหุ้นทราบก่อนวันนัดประชุม 7 วันแล้ว การแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็น โฆษะเสียเปล่า เมื่อผู้ถือหุ้นได้ไปประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน ถือได้ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบกำหนดนัดประชุมแล้ว หนังสือแจ้งนัดประชุมใหญ่จึงเป็นคำบอกกล่าวแจ้งประชุมใหญ่โดยชอบ

3) จากปัญหาเกี่ยวกับการเรียกประชุม ที่จะสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมโดยวิธีการอื่นนอกจากที่กฎหมาย มาตรา 1175 บัญญัติไว้ นั้นจะสามารถทำได้หรือไม่ ขณะนี้ได้มีประกาศคำชี้แจงของกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนดเรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2554 ข้อ 1 กำหนดว่า การบอกกล่าวนัดเรียกประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดจะต้องปฏิบัติตามตามมาตรา 1175 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

(1) ต้องนำคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้นนั้นลงประกาศหนังสือพิมพ์แห่งท้องถิ่นอย่างน้อยหนึ่งคราว และ

(2) ต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกนัดประชุมผู้ถือหุ้น โดยส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่ออยู่ในสมุดทะเบียนหุ้นของบริษัท

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามข้อ 2 บริษัทอาจเลือกใช้วิธีการส่งคำบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นไม่ยินยอมลงนามรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมดังกล่าวบริษัทก็ต้องดำเนินการจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นตามข้อ 2 ทั้งนี้ การดำเนินการตามข้อ 1 และข้อ 2 จะต้องกระทำก่อนวันประชุมผู้ถือหุ้น ไม่น้อยกว่าเจ็ดวันหรือสิบสี่วัน (มติพิเศษ) แล้วแต่กรณี

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่าการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 จะเรียกประชุมโดยวิธีการอื่นไม่ได้

สำหรับกฎหมายของประเทศอังกฤษ³ และประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดให้การส่งคำบอกกล่าวอาจทำได้ในรูปแบบหนังสือบอกกล่าวเรียกประชุม หรือส่งด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์ของบริษัทก็ได้

³ Companies Act 2006. Section 308 Manner in which notice to be given

Notice of a general meeting of a company must be given-

- (a) in hard copy form,
- (b) in electronic form, or
- (c) by means of a website (see section 309), or partly by one such means and partly by another.

4) กรณีมีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อมาว่า ถ้ามีการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1175 แล้วต่อมาก่อนถึงวันประชุมได้มีการแจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมใหม่ มีปัญหาว่าการประชุมครั้งใหม่ที่เลื่อนมานั้นจะต้องมีการเรียกประชุมตามมาตรา 1175 อีกหรือไม่

จากการที่ได้ศึกษา กรณีที่มีการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม โดยชอบแล้ว ต่อมามีการเลื่อนประชุมออกไป การบอกกล่าวแจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมครั้งใหม่นั้นไม่ต้องบอกกล่าวเรียกประชุมอีกตามมาตรา 1175 เว้นแต่จะเป็นการนัดประชุมใหม่ เรื่องใหม่ จะต้องบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การนัดประชุมใหญ่ได้บอกกล่าวล่วงหน้า 7 วัน ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับแล้ว แต่การประชุมใหญ่ต้องเลื่อนออกไป แม้มีการแจ้งการประชุมใหม่ให้ทราบล่วงหน้าเพียง 2 วัน การประชุมนั้นก็ไม่ใช่เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับเพราะมิใช่เป็นการนัดประชุม แต่เป็นเพียงการบอกกล่าวเลื่อนการประชุมที่แจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมใหญ่ตามหนังสือที่แจ้งเดิมเท่านั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวไม่ต้องบอกกล่าวเรียกประชุมอีกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 เว้นแต่จะเป็นการนัดประชุมใหม่ที่จะต้องบอกกล่าวตามมาตรา 1175 อีก

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับวาระการประชุม

วาระการประชุมหรือสภาพกิจการที่จะประชุมกันที่ระบุในหนังสือนัดประชุมกฎหมายในเรื่องดังกล่าวได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคสอง โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดในคำบอกกล่าว ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน และในกรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับวาระการประชุมที่ระบุในหนังสือนัดประชุมหรือสภาพกิจการที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “สภาพกิจการ” ไว้ จึงมีปัญหว่าสภาพกิจการที่ประชุมกันนั้นมีความหมายว่าอย่างไร และที่เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันตลอดมามากนิยมนระบุไว้ในหนังสือนัดประชุม คือ วาระการประชุมข้อสุดท้าย “เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)” มีความหมายว่าอย่างไร และในวาระสุดท้ายดังกล่าวนี้จะสามารถนำเรื่องอะไรมาพิจารณาวาระสุดท้ายนี้ได้บ้าง จึงเป็นปัญหาที่ต้องนำมาพิจารณา

วิเคราะห์ปัญหา

1) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคสอง ระบุคำว่า “สภาพแห่งกิจการ” ที่ประชุมปรึกษากันไว้ แต่กฎหมายไม่ได้ให้ความหมายว่าอย่างไร ซึ่งอาจารย์โสภณ รัตนกร ได้ให้ความหมายว่า สภาพกิจการที่จะได้ประชุมกันนั้น ได้แก่ ระเบียบวาระที่ประชุมกันว่า มีเรื่องอะไรบ้าง ในการประชุมสามัญประจำปีโดยปกติก็จะเป็นวาระเกี่ยวกับการรับรองรายงานการ

ประชุมครั้งที่แล้ว พิจารณารายงานคณะกรรมการ อนุมัติงบดุล พิจารณาจัดสรรกำไรและการจ่ายเงินปันผล การตั้งคณะกรรมการแทนกรรมการซึ่งออกตามวาระและตั้งผู้สอบบัญชี เป็นต้น ส่วนการประชุมวิสามัญก็เกี่ยวกับเรื่องพิเศษอื่นๆ ตามที่ผู้เรียกประชุมประสงค์จะให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณา เช่น การเรียกประชุมเพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบถึงการขาดทุนตามมาตรา 1172 หรือกรณีที่จะต้องมีมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ การเพิ่มทุน การรวมหรือเลิกบริษัท เป็นต้น⁴

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกประชุม ก็เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบว่าเรื่องที่จะประชุมกันว่าเป็นเรื่องอะไร เพื่อจะได้ศึกษาเตรียมตัวก่อนการประชุม สอบถาม แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจและออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่ประชุมกัน ข้อความในคำบอกกล่าวต้องมีรายละเอียดเพียงพอเท่าที่ทำให้ผู้ถือหุ้นเข้าใจในเรื่องที่จะประชุมกันและการแจ้งสภาพแห่งกิจการในการลงมตินั้นจะต้องมีความชัดเจนเพียงพอที่สามารถพิจารณาลงมติได้ และคำว่า “สภาพกิจการ” ที่ประชุมปรึกษากัน ก็คือวาระการประชุมที่พิจารณาในที่ประชุม โดยกฎหมายมิได้ให้ความหมายว่าสภาพกิจการเป็นอย่างไร มีขอบเขตแค่ไหนในเรื่องที่ต้องพิจารณาจึงเป็นปัญหา ซึ่งระเบียบวาระการประชุมเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องบอกกล่าวให้ผู้ถือหุ้นทราบเพื่อผู้ถือหุ้นจะได้เตรียมตัว เตรียมพร้อม สำหรับเรื่องที่ประชุมและตัดสินใจว่าเป็นเรื่องสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น โดยตรงอันควรจะประชุมหรือไม่ หากไม่แจ้งระเบียบวาระไปแล้วมีการประชุมในเรื่องสำคัญมีผลทำให้ผู้ถือหุ้นไม่อาจเตรียมพร้อมในเรื่องที่ประชุมได้ทัน ถือเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ ผู้ถือหุ้นอาจขอให้เพิกถอนมติได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2644/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การประชุมใหญ่ที่ปรึกษาเรื่องนอกระเบียบวาระ มติซึ่งผู้ถือหุ้นลงมติให้จ่ายเงินใช้หนี้ซึ่งตนเป็นเจ้าของหนี้มีส่วนได้เสียฝ่าฝืน มาตรา 1175 และมาตรา 1185 อาจถูกเพิกถอนได้ จากคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นเรื่องการประชุมนอกระเบียบวาระการประชุมแล้วมีมติให้ใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ที่ผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของหนี้บริษัทถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการออกเสียงลงคะแนนจึงเป็นลงมติที่ไม่ชอบเป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนได้ ดังนั้น วาระการประชุมหรือสภาพกิจการที่ประชุมกันควรระบุไว้ให้ชัดเจนในหนังสือนัดประชุมเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ถือหุ้นของบริษัทดังกล่าว

2) ปัญหาเกี่ยวกับวาระการประชุมที่สำคัญซึ่งระบุในหนังสือนัดประชุมวาระสุดท้าย “เรื่องอื่นๆ” (ถ้ามี) มีความหมายว่าอย่างไรและวาระสุดท้ายดังกล่าวนี้จะสามารถนำเรื่องอะไรมาพิจารณาในระเบียบวาระสุดท้ายนี้ได้บ้าง ซึ่งอาจารย์โสภณ รัตนกร ให้ความหมายว่าเกี่ยวกับวาระ

⁴ โสภณ รัตนกร. อ้างแล้ว. หน้า 439-440.

การประชุมวาระสุดท้าย เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)ว่า หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมระงับการประชุมข้อสุดท้ายว่า “เรื่องอื่นๆ” ไว้ด้วย เพียงเท่านั้นคงไม่ทำให้ที่ประชุมสามารถยกเรื่องใดๆ ขึ้นประชุมได้ “เรื่องอื่นๆ” คงหมายถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ไม่สำคัญ ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ผู้ไม่เข้าประชุมโดยตรงเท่านั้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ระเบียบวาระการประชุมหรือสภาพกิจการที่ประชุมปรึกษากัน เมื่อพิจารณาคำว่า “สภาพกิจการ” ที่ประชุมปรึกษากันแล้ว แม้ไม่ได้ให้ความหมายไว้ แต่ต้องเป็น เรื่องที่ต้องพิจารณาเสนอให้ลงมติในที่ประชุมโดยระบุไว้ชัดแจ้งครบถ้วนในหนังสือนัดประชุม โดยจะนำเรื่องใดที่ไม่ได้ระบุในวาระการประชุม นอกเหนือจากระเบียบวาระการประชุมมาพิจารณา สอดแทรกในวาระสุดท้าย “เรื่องอื่นๆ” (ถ้ามี) ไม่ได้ ซึ่งการที่จะนำเรื่องที่อยู่นอกเหนือจาก ระเบียบวาระการประชุมดังกล่าวมาพิจารณาจะมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นและเป็นการขัดต่อประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ที่คุ้มครองสิทธิผู้ถือหุ้นที่จะได้รับทราบเรื่องที่ประชุมก่อนมี การประชุม เพื่อจะได้มีโอกาสเตรียมตัวก่อนเข้าร่วมประชุม ไม่ใช่ให้นำเรื่องที่อยู่นอกเหนือจาก ระเบียบวาระการประชุมมาพิจารณาขณะนั้นทำให้ผู้ถือหุ้นไม่มีโอกาสได้เตรียมตัวในเรื่องที่ประชุมดังกล่าว เป็นที่เสียหายแก่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นที่ไม่เข้าประชุมอาจเสียสิทธิในการออกเสียง แสดงความคิดเห็น ปรึกษาหารือในเรื่องที่ประชุมอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้ถือหุ้นที่ไม่เข้าร่วมประชุม โดยตรง ฉะนั้น จะนำเรื่องที่ไม่ระบุเป็นระเบียบวาระการประชุมมาพิจารณาในระเบียบวาระการประชุมข้อสุดท้าย “เรื่องอื่นๆ” (ถ้ามี)ไม่ได้ ทั้งนี้ มีเรื่องที่สำคัญซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องมีการ บอกกล่าวเรียกประชุมและต้องระบุไว้ในหนังสือนัดประชุมให้ชัดเจนตามกฎหมายเช่น เรื่องการ แต่งตั้งและการถอดถอนกรรมการ การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีหรือเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ ต้องมีการลงมติพิเศษ เช่นเรื่องการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับบริษัท การออกหุ้น โดย การใช้มูลค่าหุ้นด้วยสิ่งอื่น การเพิ่มทุน ลดทุน การเลิกบริษัท การควบบริษัท ดังกล่าวจะต้องมีการ ระบุเป็นวาระการประชุมในหนังสือนัดประชุมให้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายจะนำเรื่องดังกล่าว มาพิจารณาในวาระสุดท้าย “เรื่องอื่นๆ” (ถ้ามี) ไม่ได้ แต่ยกเว้นบางเรื่องเพื่อให้การดำเนินงานบริษัท สามารถดำเนินต่อไปได้ ไม่ต้องเสียเวลานัดประชุมใหม่ ซึ่งเรื่องที่จะนำมาพิจารณาในวาระการ ประชุมดังกล่าวได้นั้นจะต้องเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ โดยเรื่องดังกล่าวจะต้องไม่กระทบต่อสิทธิหรือ ประโยชน์ของผู้ถือหุ้นที่ไม่เข้าร่วมประชุมโดยตรงอันจะทำให้เป็นการเสียสิทธิหรือประ โยชน์ใน เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นของผู้ถือหุ้นดังกล่าวสำหรับเรื่องที่จะนำมาพิจารณาในวาระ สุดท้าย “เรื่องอื่นๆ” ถ้ามี ได้นั้นเช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับวาระการประชุมที่ได้แจ้งไปในหนังสื นัดประชุมครั้งนั้น หรือเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ปรึกษาหารือกัน ซึ่งไม่กระทบต่อสิทธิหรือประ โยชน์

และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นที่ไม่เข้าร่วมประชุมโดยตรง ก็สามารถนำมาพิจารณาในวาระนี้ได้ ดังนั้น จึงสามารถนำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาในวาระสุดท้าย เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) ได้

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสิงคโปร์ ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “สภาพกิจการ” ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายประเทศไทย แต่กฎหมายประเทศอังกฤษกำหนดให้การบอกกล่าวการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องระบุถึง ชื่อบริษัท วัน เวลา และสถานที่ประชุมผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ ยังต้องระบุสภาพของกิจการที่จะพึงกระทำในที่ประชุม โดยทั่วไป กล่าวคือ ต้องระบุข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้ผู้ถือหุ้นสามารถทราบได้ว่าจะมีการพิจารณาในเรื่องที่ประชุม ตัดสินใจและประสงค์ที่จะมาเข้าร่วมประชุมหรือไม่ ในการประชุมดังกล่าว

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุม

กฎหมายเกี่ยวกับเรื่ององค์ประชุมของบริษัทจำกัดของไทยบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 บัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมใหญ่ ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่”

จากหลักกฎหมายตามมาตรา 1178 กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดไว้แต่เพียงว่าถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่” แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าเมื่อผู้ถือหุ้นมาประชุมครบองค์ประชุมแล้ว ผู้ถือหุ้นจะต้องมีอยู่ครบองค์ประชุมตลอดระยะเวลาการประชุม ถ้าปรากฏว่าในระหว่างกำลังดำเนินการประชุมผู้ถือหุ้นเดินออกจากที่ประชุม โดยไม่ยอมเข้าร่วมประชุมต่อไปและทำให้จำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นที่ยังเหลืออยู่ในการประชุมลดน้อยลงจนไม่ครบองค์ประชุมตามกฎหมายหรือข้อบังคับ กรณีดังกล่าวมีปัญหาว่าการประชุมจะดำเนินต่อไปได้หรือไม่ และถ้ามีการลงมติกัน มติที่ได้จากการประชุมดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

⁵ Companies Act 2006. Section 311 Contents of notice of meetings

(1) Notice of a general meeting of a company must state-

(a) the time and date of the meeting, and

(b) the place of the meeting.

(2) Notice of a general meeting of a company must state the general nature of the business to be dealt with at the meeting. This subsection has effect subject to any provision of the company's articles.

วิเคราะห์ปัญหา

จากหลักกฎหมาย มาตรา 1178 ดังกล่าว จึงมีปัญหากเกิดขึ้น ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นมาประชุม ครบองค์ประชุมตามกฎหมาย แต่ในระหว่างกำลังดำเนินการประชุมผู้ถือหุ้นออกไปจากห้องประชุม ไม่ว่าจะเพราะเหตุใด เช่นอาจจะเป็นผู้ถือหุ้นเห็นว่าตนจะแพ้มติที่ประชุมและเดินออกไป หรือ ในกรณีไม่พอใจผู้ถือหุ้นฝ่ายตรงข้ามที่กำลังพิจารณาเรื่องดังกล่าวอยู่แล้วเดินออกไป และมีผลทำให้ จำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นที่ยังเหลืออยู่ในการประชุมลดน้อยลงจนไม่ครบองค์ประชุมตามกฎหมายหรือ ข้อบังคับ กรณีดังกล่าวเมื่อจำนวนองค์ประชุมไม่ครบตามกฎหมาย จะสามารถดำเนินการประชุม ต่อไปได้หรือไม่ หากมีการลงมติกั้น มติดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องบริษัทจำกัดของไทยมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนเกี่ยวกับการนับองค์ประชุม เพียงแต่มีบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็น อย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่” โดยพิจารณาถึงจำนวนหุ้นผู้ถือหุ้นครบองค์ประชุมหรือไม่เท่านั้น โดยไม่ได้กล่าวถึงผู้ถือหุ้นต้องอยู่ในที่ประชุมตลอดระยะเวลา การประชุม เมื่อผู้ถือหุ้นครบองค์ประชุมมติที่ได้จากที่ประชุมผู้ถือหุ้นดังกล่าวจึง ชอบด้วย กฎหมาย

ในกรณีดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่อง องค์ประชุม เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้น การมีส่วนร่วมประชุม ปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น และลงมติในที่ประชุมกัน มิใช่ว่าเป็นเรื่องที่จะเห็นตนจะแพ้มติในที่ประชุมแล้วเดินออกจากห้องประชุม ไปนั้นย่อมเป็นการไม่ชอบทั้งการอยู่ในที่ประชุมตลอดระยะเวลาการประชุมมีผลทำให้มติที่ได้จาก การประชุมมีผลสมบูรณ์ มติที่ประชุมผู้ถือหุ้นต้องเกิดจากการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ครบ องค์ประชุมตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดไว้ การที่ผู้ถือหุ้นเดินออกจากที่ประชุมจนทำให้ จำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นเหลืออยู่ไม่ครบองค์ประชุม มติที่ได้จากการประชุมที่ไม่ครบองค์ประชุม นั้น ย่อมไม่มีผลใช้ได้ ไม่ผูกพันบริษัทหรือผู้ถือหุ้น เพราะมติต้องเกิดจากการประชุมที่ครบองค์ประชุม กล่าวคือตั้งแต่เริ่มการประชุมและตลอดระยะเวลาการประชุม และมีข้อสังเกตว่าการที่ผู้ถือหุ้นเดิน ออกจากห้องประชุมในระหว่างกำลังดำเนินการประชุมเท่ากับผู้ถือหุ้นคนนั้นงดการออกเสียง ลงคะแนนในมติเรื่องนั้นๆ ซึ่งในเรื่องการงดออกเสียงลงคะแนนนั้นจะแตกต่างกันกับการที่นิ่ง ประชุมและงดออกเสียงลงคะแนน เพราะว่าการงดออกเสียงดังกล่าวได้มีการร่วมประชุม แสดง ความคิดเห็น ปรึกษาหารือในที่ประชุมดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น การประชุมและการงดออกเสียงดังกล่าว มีผลสมบูรณ์

ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุม ผู้เขียนขอสรุปปัญหาเกี่ยวกับองค์ประชุมแบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) การประชุมที่ครบองค์ประชุม ถ้าในระหว่างกำลังดำเนินการประชุมอยู่ ผู้ถือหุ้นออกจากห้องประชุม โดยที่ไม่เข้าร่วมประชุมต่อ แต่ผู้ถือหุ้นที่เหลืออยู่ในที่ประชุมมีจำนวนหุ้นถึงหนึ่งในสี่แห่งทุนบริษัทเป็นอย่างน้อย ถือว่าครบองค์ประชุมสามารถดำเนินการประชุมผู้ถือหุ้นได้ตามปกติ การประชุมดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมาย

2) การประชุมที่ครบองค์ประชุม แต่ถ้าในระหว่างกำลังดำเนินการประชุมอยู่ ผู้ถือหุ้นออกจากห้องประชุม โดยที่ไม่เข้าร่วมประชุมต่อ ทำให้ผู้ถือหุ้นที่เหลืออยู่ในที่ประชุมมีจำนวนหุ้นไม่ถึงหนึ่งในสี่แห่งทุนบริษัทเป็นอย่างน้อย ถือว่าไม่ครบองค์ประชุม การดำเนินการประชุมไม่สามารถดำเนินการประชุมผู้ถือหุ้นได้ตามปกติ หากมีการประชุมต่อมา และมีการลงมติกันในการประชุมดังกล่าว ถือว่าการประชุมดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายและส่งผลให้มติที่ได้จากประชุมย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ ไม่มีกฎหมายกำหนดจำนวนองค์ประชุมไว้ โดยให้เป็นไปตามหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท โดยกฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศสิงคโปร์ กำหนดไว้พิจารณาองค์ประชุมจะต้องมีครบเฉพาะในเวลาเริ่มทำการประชุมแต่ไม่ต้องมีครบอยู่ตลอดเวลาที่มีการประชุม อย่างไรก็ตามถ้าข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดไว้จะต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยสองคน⁶

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการลงมติ

ปัญหาเกี่ยวกับการลงมติ ซึ่งพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นบริษัท ในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายได้กล่าวถึงวิธีการประชุม รูปแบบขั้นตอนของการประชุม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ถือหุ้นได้เข้าร่วมประชุม ปรีกษาหารือ และลงมติในที่ประชุม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวแล้ว ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายมาตราใด ให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมและไม่มีกฎหมายห้ามให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบัน การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นครั้งหนึ่งต้องใช้ระยะเวลาานาน และเสียค่าใช้จ่ายมาก หากกรณีจำเป็นเร่งด่วน หรือเพื่อลดค่าใช้จ่ายเนื่องจาก

⁶ Tan Cheng Han, editor. (2005). *Walter Woon on Company Law*. n.p. p. 206.; Re Hartley Baird Ltd. (1955). Ch 143. High Court, England.

ปัจจุบันมีค่าใช้จ่ายสูงในการจัดการประชุม ได้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมกัน การลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมสามารถทำได้หรือไม่ และมติที่ได้จากการประชุมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

วิเคราะห์ปัญหา

1) จากปัญหาดังกล่าวสามารถลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมได้หรือไม่ และกฎหมายจะยอมให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมโดยทำเป็นรูปแบบมติเวียนได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นตั้งแต่มาตรา 1171-1195 ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมกัน แต่ได้กล่าวถึงการเรียกประชุม วิธีการประชุม การลงมติ การเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น แสดงให้เห็นว่าต้องมีการประชุมกันก่อนจึงจะมีการลงมติได้ กรณีที่มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมตามมาตรา 1175 ถือเป็น การลงมติที่ไม่ชอบและอาจถูกเพิกถอนได้เพราะมติดังกล่าวไม่ได้มาจากการประชุม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1176 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะประชุมชนิดใดคราวใด” และพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องการประชุมใหญ่ตามมาตรา 1171-1175 ได้กำหนดขั้นตอนก่อนเริ่มการประชุม ต้องมีการเรียกประชุม โดยมีหนังสือนัดประชุมให้ผู้ถือหุ้นทุกคนทราบ และการประชุมต้องครบองค์ประชุมตามมาตรา 1178 วิธีการประชุมและวิธีการลงคะแนนต่างๆ เห็นว่ากฎหมายบัญญัติรองรับสิทธิให้มีการประชุมกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นให้มีโอกาสปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตัดสินใจ ออกเสียงลงคะแนนมติในเรื่องนั้นๆ และมติต้องมาจากการประชุม อันเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของบริษัทที่ไม่สามารถใช้สิทธิของตนในฐานะผู้ถือหุ้นได้โดยตรงจะใช้สิทธิของตนได้แต่โดยอาศัยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น และการลงมติที่ไม่มี การประชุมกัน ย่อมเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาจถูกเพิกถอนได้ตามมาตรา 1195 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 452/2518 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมใหญ่ของบริษัทไม่ได้เรียกประชุมโดยคณะกรรมการตามข้อบังคับของบริษัทเป็น โฆษะ คณะกรรมการที่ได้ตั้งขึ้นตามมติในวันนั้นเป็นกรรมการที่ไม่ชอบ ไม่มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง มติของที่ประชุมครั้งหลังนี้ก็ไม่ชอบเช่นเดียวกัน ผู้ถือหุ้นจึงฟ้องศาลให้สั่งทำลายมตินั้นได้ จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว การลงมติต้องมาจากการประชุมแล้ว การเรียกประชุมผู้ถือหุ้นจะต้องกระทำโดยชอบด้วย

2) เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1177 แล้วการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมอาจกระทำได้ หากกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1177 ได้บัญญัติว่า “วิธีตั้งบัญญัติไว้ในมาตราต่อๆ ไปนี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่การประชุมใหญ่ เว้นแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นข้อความขัดกัน” ดังนั้น ข้อบังคับจึงอาจจะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประชุมแตกต่างจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ แต่ทั้งนี้ ความตกลงของผู้ถือหุ้น

ไม่ว่าจะในรูปข้อบังคับหรือข้อตกลงอื่นใด จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งหากบริษัทกำหนดข้อบังคับให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมทำเป็นมติเวียน โดยความตกลงยินยอมของผู้ถือหุ้นทุกคน แม้จะเสียสิทธิในการเข้าร่วมประชุม ปรีกษาหารือและแสดงความคิดเห็น แต่ก็เกิดจากความตกลงกันกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท ตามหลักความตกลงยินยอมของคู่สัญญา ก็อาจมีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุม โดยทำเป็นรูปมติเวียนได้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุม ไม่อาจกระทำได้ เพราะมติต้องมาจากประชุมอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้น จะต้องมีโอกาสเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือในเรื่องที่ประชุมกันและลงมติ มติที่ได้จากการประชุมย่อมสมบูรณ์ชอบด้วยกฎหมายและผูกพันบริษัท การที่ให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมโดยกระทำในรูปมติเวียนนั้นย่อมเป็นมติที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ผูกพันบริษัทหรือผู้ถือหุ้นดังกล่าว ฉะนั้น จึงไม่สามารถลงมติเวียนโดยไม่มีการจัดการประชุมได้

3) จากการที่ได้ศึกษาพบว่า ขณะนี้ได้มีประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเรื่องการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุม โดยทำเป็นมติเวียนไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้กำหนดเรื่อง การจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2551 ข้อ 2 บริษัทจำกัดไม่สามารถกำหนดข้อบังคับบริษัทให้มติคณะกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดประชุมคณะกรรมการบริษัท เนื่องจากตามบทบัญญัติในมาตรา 1160 มาตรา 1161 มาตรา 1162 และมาตรา 1163 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดวิธีการประชุมกรรมการไว้แล้ว เพื่อให้กรรมการแต่ละคนได้มาประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของบริษัทก่อนการลงมติในเรื่องใดๆ แม้ว่าตามมาตรา 1158 จะกำหนดให้บริษัทสามารถกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับอำนาจกรรมการเป็นอย่างอื่นได้ แต่ก็มีได้หมายความว่า จะสามารถกำหนดข้อบังคับให้ไม่ต้องมีการประชุมกรรมการได้ เนื่องจากการกำหนดข้อบังคับในลักษณะดังกล่าวเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา 1160 มาตรา 1161 มาตรา 1162 และมาตรา 1163

ดังนั้น จากการที่ได้มีประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ห้ามมิให้บริษัทกำหนดข้อบังคับให้ที่ประชุมคณะกรรมการ สามารถลงมติเวียน โดยไม่มีการจัดการประชุมกันได้ ซึ่งในหลักการดังกล่าวผู้เขียนมีเห็นว่า ประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าดังกล่าว น่าจะนำมาใช้บังคับกับกรณีการห้ามมิให้บริษัทจำกัดกำหนดข้อบังคับให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติเวียน โดยไม่มีการประชุมกัน มีผลทำให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นไม่สามารถลงมติเวียนโดยไม่มีการจัดการประชุมกันได้ และในการรับจดทะเบียนนั้น หากมีการทำมติเวียนมา อันเป็นการฝ่าฝืนประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

เป็นผลให้นายทะเบียนชอบที่จะไม่รับจดทะเบียนมติเวียนดังกล่าวให้ และปัจจุบัน กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ไม่รับจดทะเบียนมติที่เป็นมติเวียน โดยที่ไม่มีการจัดการประชุม ตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ยอมรับให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดประชุมกันได้โดยกระทำในรูปของมติเวียน ซึ่งกฎหมายอังกฤษยอมรับมติเวียนของผู้ถือหุ้นด้วย มติเวียนตามกฎหมายประเทศอังกฤษ หมายถึง มติของบริษัทจำกัดที่ได้รับการเสนอและ ลงมติโดยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน Companies Act 2006 มติเวียนดังกล่าวจะมีผลเสมือนมติที่ผ่าน โดยการประชุมสามัญของบริษัท อย่างไรก็ตาม การพิจารณาถอดถอนกรรมการและผู้สอบบัญชีออกจากตำแหน่งก่อนวาระเป็นเรื่องที่ไม่สามารถพิจารณาโดยใช้มติเวียนได้⁷

---

⁷ The Companies Act 2006. Section 288 Written resolutions of private companies

(1) In the Companies Acts a “written resolution” means a resolution of a private company proposed and passed in accordance with this Chapter.

(2) The following may not be passed as a written resolution-

- (a) a resolution under section 168 removing a director before the expiration of his period of office;
- (b) a resolution under section 510 removing an auditor before the expiration of his term of office;

(3) A resolution may be proposed as a written resolution-

- (a) by the directors of a private company (see section 291), or
- (b) by the members of a private company (see section 292 to 295).

(4) References in enactments passed or made before this Chapter comes into force to-

- (a) a resolution of a company in general meeting, or
- (b) a resolution of a meeting of a class of members of the company, have effect as if they included references to a written resolution of the members, or of a class of members, of a private company (as appropriate).

(5) A written resolution of a private company has effect as if passed (as the case may be)-

- (a) by the company in general meeting, or
- (b) by a meeting of a class of members of the company, and references in enactments passed or made before this section comes into force to a meeting at which a resolution is passed or to members voting in favor of a resolution shall be construed accordingly.

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น การเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น กรณีที่การประชุมใหญ่นั้นได้นัดเรียก หรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทซึ่งถือว่าการประชุมใหญ่ลงมติโดยฉิกระเบียบ คณะกรรมการหรือผู้ถือหุ้นร้องขอให้ศาลเพิกถอนมตินั้นได้ โดยร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ลงมตินั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติถึงการเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ฉิกระเบียบแบบแผนการประชุมตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทไว้ แต่กรณีที่เกิดขึ้นกฏหมายที่เกิดการประชุมที่ผิดกฎหมายหรือไม่มีการประชุมกันจริง กฎหมายมิได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึง จะสามารถร้องขอให้เพิกถอนมติดังกล่าวตามมาตรา 1195 ได้หรือไม่ และมติที่ยังไม่ถูกเพิกถอนนั้นมีผลเป็นอย่างไร

วิเคราะห์ปัญหา

1) การเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายในเรื่องดังกล่าวบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติไว้ว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันฉิกระเบียบนั้นเสียแต่ต้องร้องขอภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ลงมตินั้น” จากหลักกฎหมาย มาตรา 1195 นั้นกล่าวถึงการเพิกถอนมติที่ประชุมที่ฉิกระเบียบแบบแผนการประชุมผู้ถือหุ้นเท่านั้นที่สามารถเพิกถอนได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623-3624/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุมก็คือ คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ถ้าแจ้งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไปให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน กรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดมีอำนาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติประชุมใหญ่อันฉิกระเบียบนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ผู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นผู้ถือหุ้นจากมติที่ประชุมใหญ่คราวที่ฉิกระเบียบอันจะต้องเพิกถอน ไม่ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ที่จะมิตสิทธิเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของบริษัท ส่วนมติของผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมใหญ่ หากไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับของบริษัท มติของที่ประชุมใหญ่นั้นไม่มีผลตามกฎหมายและถือได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่อันฉิกระเบียบซึ่งผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 และต้องร้องขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ลงมติ กำหนดเวลาขอให้เพิกถอนนี้ไม่ใช่อายุความอันคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องยกขึ้นต่อสู้ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนศาล

ยอมยกขึ้นได้เอง ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าการฟ้องขอให้เพิกถอนมตินั้นเลยกำหนดเวลา ศาลชอบที่จะยกคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้นเสีย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 467/2501, 2576/2517) จากคำพิพากษาศาลฎีกาอาจสรุปได้ว่า กรณีเป็นการเรียกประชุมที่ไม่ชอบตามมาตรา 1175 กล่าวคือ บอกกล่าวเรียกประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน ถือว่าเป็นการเรียกประชุมที่ไม่ชอบเป็นเหตุให้ศาลเพิกถอนได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา 1195 กล่าวถึงเรื่องระเบียบแบบแผนของการประชุมตามกฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดไว้ ถ้าทำไม่ถูกต้องตามระเบียบหรือข้อบังคับดังกล่าวอาจถูกเพิกถอนได้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 มิได้บัญญัติครอบคลุมถึงเรื่องมติที่ผิดกฎหมาย ผู้ถือหุ้นจะร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1195 ดังกล่าวได้หรือไม่

ผู้เขียนมีความเห็นว่า จากการศึกษามติที่ได้จากการประชุมที่ผิดกฎหมาย ถ้าเป็นการประชุมที่ผิดกฎหมายจนถือไม่ได้ว่าเป็นการประชุมใหญ่ของบริษัท มติของที่ประชุมก็ไม่มีผลผูกพันบริษัทไม่ต้องมีการเพิกถอนแต่อย่างใด แต่ถ้ามีการขอให้เพิกถอนมติดังกล่าวก็ไม่ใช่กรณีที่จะต้องร้องขอให้เพิกถอนมติที่เกิดจากการนัดประชุม การประชุม หรือการลงมติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทที่กรรมการหรือผู้ถือหุ้นจะต้องร้องขอภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ ตามมาตรา 1195 แต่อย่างใด มติที่ประชุมที่ผิดกฎหมายในกรณีดังกล่าวจะเพิกถอนเมื่อไรก็ได้ และการประชุมที่ผิดกฎหมายดังกล่าวหากทำให้เกิดความเสียหายในลักษณะการกระทำละเมิด จะเป็นเรื่องกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การฟ้องคดีก็ต้องถือเอาอายุความเรื่องละเมิดคือ 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 บัญญัติไว้ว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ทำละเมิด แต่ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญาและมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้น ไซ้รู้ ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ หากเป็นการร้องขอให้เพิกถอนเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ มาตรา 1195 นั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะก็ใช้อายุความทั่วไป คือ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1310/2517 วินิจฉัยไว้ว่า ที่ประชุมบริษัทได้แจ้งขอระงับการประชุมแล้ว ถือว่าการประชุมได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่กลับจัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้นอีก การประชุมต่อมานั้นไม่ถือว่าเป็นการประชุม มติที่ได้จากการประชุมก็ไม่ถือเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ ไม่มีผลผูกพันบริษัทไม่น่าจะต้องมีการเพิกถอนแต่อย่างใด กรณีนี้ไม่อยู่ในบังคับมาตรา 1195 แห่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะต้องฟ้องเพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ⁸ และกรณีที่กรรมการคนหนึ่งเรียกประชุม โดยที่ไม่ได้รับความเห็นชอบให้เรียกประชุมในที่ประชุมคณะกรรมการก่อนและมีการประชุมต่อมา ถือเป็นเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นเหตุให้ถูกเพิกถอนได้ จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่อ้างกล่าวอ้างสรุปได้ว่า การประชุมหลังจากที่ประธานสั่งระงับการประชุมแล้วถือว่าการประชุมสิ้นสุด การประชุมต่อมานั้น ไม่ถือเป็นการประชุมตามความหมายของมาตรา 1195 ที่จะต้องร้องขอให้เพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ นอกจากนี้ กรณีที่มีการทำรายงานการประชุมเท็จโดยไม่การประชุมกันจริง ไม่อยู่ภายในบังคับที่ต้องเพิกถอนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2362/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมใหญ่ที่โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอน มิใช่เป็นการประชุมใหญ่ที่ผิดระเบียบตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 แต่เป็นรายงานการประชุมเท็จ เพราะไม่มีการประชุมกันจริง จึงไม่อยู่ในบังคับให้ต้องฟ้องเพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนตามบทบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น มติที่ผิดกฎหมายไม่อยู่ภายในบังคับต้องร้องขอให้เพิกถอนมติตามมาตรา 1195

สำหรับมติที่อยู่ภายในบังคับให้ต้องเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1195 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2564/2532 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า คำว่า “กรรมการ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 วรรคแรก หมายถึง คณะกรรมการ มิได้หมายถึงกรรมการคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน เมื่อกรรมการคนใดเห็นควรที่จะเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นก็ชอบที่จะนัดเรียกประชุมกรรมการเพื่อพิจารณากันเสียก่อนและมติของกรรมการจะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นใหญ่ เมื่อการเรียกประชุมใหญ่วิสามัญมิได้กระทำตามขั้นตอน การนัดเรียกประชุมตลอดจน

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1310/2517 วินิจฉัยว่า คณะกรรมการของบริษัทมีมติให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2513 เพื่อเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่ แต่ ม. กรรมการคนหนึ่งกลับเรียกประชุมใหญ่ในวันที่ 22 เดือนเดียวกัน อ้างว่า ทำตามคำร้องของผู้ถือหุ้น โดยไม่ได้ยื่นเรื่องราวให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อน ถึงวันที่ 22 ส. ประธานกรรมการและกรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทได้พากันไปยังที่ประชุม แจ้งขอระงับการประชุมในวันนั้น โดยให้ไปประชุมกันในวันที่ 28 ตามที่นัดไว้แล้ว ม. ก็รับคำ ครั้น ส. กับพวกกรรมการกลับไปแล้ว ม. กลับจัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้นอีก โดยให้ ท. ซึ่งมีได้เป็นกรรมการบริษัทเป็นประธานที่ประชุม และที่ประชุมลงมติเลือก ท. กับพวกเป็นกรรมการ ครั้นวันที่ 28 ได้มีการประชุมใหญ่กันอีกครั้งหนึ่ง ที่ประชุมไม่ยอมรับรายงานการประชุมวันที่ 22 ดังนี้ แม้ที่ประชุมวันที่ 22 จะ ได้ลงมติเลือก ท. กับพวกเป็นกรรมการ ก็ยังถือไม่ได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ เพราะกรรมการส่วนใหญ่สั่งระงับการประชุมในวันนั้นเสียแล้ว ท. กับพวกจึงมิใช่กรรมการของบริษัท การที่นายทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทรับจดทะเบียน ท. กับพวกเป็นกรรมการของบริษัท จึงเป็นการไม่ชอบบริษัทมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนได้ กรณีไม่อยู่ในบังคับมาตรา 1195 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะต้องฟ้องเพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ.

การประชุมและการลงมติจึงเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท แต่ก็ทำให้การประชุมใหญ่และการลงมติไม่เป็นการประชุมใหญ่ และการลงมติตามกฎหมายไม่ ดังนั้น การร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าวจึงต้อง ร้องขอภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันลงมติ

2) กรณีที่มีการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ตรีบาบใดที่ศาลยัง ไม่มีคำสั่งเพิกถอนมติ มติที่ประชุมผู้ถือหุ้นก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 530/2537 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การเรียกประชุมใหญ่โดยกรรมการอื่นที่เหลือไม่ได้มีมติให้ นัดเรียกประชุม การนัดเรียกประชุมใหญ่จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนบริษัท แต่หาทำให้การประชุมใหญ่และมติที่เกิดขึ้นเสียไปหรือตกเป็น โฆษะไม่ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อัน ผิดระเบียบนั้นเสียก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195⁹

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ได้บัญญัติไว้ว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอน มติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสียแต่ต้องร้องขอภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมตินั้น” บทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1195 เพียงแต่บัญญัติให้สิทธิที่จะขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ ที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับและได้กำหนดเวลาไว้ให้เพิกถอน มิได้บัญญัติว่าการฝ่าฝืนตาม มาตรานี้มีผลทำให้การประชุมหรือมติที่ประชุมนั้นเป็นโฆษะ ซึ่งเรื่อง โฆษะตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 กล่าวว่าการใดมีวัตถุประสงค์ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการ พันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โฆษะ ซึ่งเสียเปล่าตั้งแต่เริ่มแรก เสมือนหนึ่ง ไม่มีการกระทำ ต่างกับเรื่อง โฆษะกรรม ซึ่งการกระทำที่ได้ ทำลงไปแล้วมีผลสมบูรณ์จนกว่าจะบอกล้าง เว้นแต่ได้ให้สัตยาบันแก่โฆษะกรรมที่ทำการไป ทำให้ มีผลสมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มแรก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 177 และ โฆษะกรรมเมื่อ

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 530/2537 วินิจฉัยว่า ส. กรรมการของโจทก์ได้เรียกประชุมใหญ่โดยจำเลยทั้งสองซึ่งเป็น กรรมการด้วยไม่ได้มีมติให้นัดเรียกประชุมใหญ่ การนัดเรียกประชุมใหญ่จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัท แต่หาทำให้การประชุมใหญ่และมติที่เกิดขึ้นเสียไป หรือตกเป็น โฆษะไม่ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อัน ผิดระเบียบนั้นเสียก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 เมื่อยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าว ต้องถือว่าการนัดเรียกประชุมและการประชุมใหญ่ที่ได้ลงมติพิเศษให้เลิกบริษัทและตั้งผู้ชำระบัญชีซึ่งศาลยัง ไม่ได้พิพากษาเพิกถอน มีผลเป็นการนัดเรียกประชุมและประชุมใหญ่ตามกฎหมายแล้ว.

บอกกล่าวแล้ว ให้ถือเป็น โฆษณาแต่เริ่มแรก และให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าเป็นการพ้นวิสัยที่จะให้กลับคืนเช่นนั้นได้ ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดใช้ให้แทนตามมาตรา 176 ซึ่งตราบไต่ที่ศาลยังไม่มี การพิจารณาหรือมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้เพิกถอนมติดังกล่าว มติที่ได้จากการประชุมมีผล สมบูรณ์เพราะกรณีดังกล่าวได้มีการประชุมกันจริงเพียงแต่ทำไม่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนการ ประชุมตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทเท่านั้น และถ้าหากยังไม่มี การขอให้เพิกถอน หรือร้อง ขอเมื่อล่วงเวลาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ หรือกรณีที่มีการร้องขอแล้วศาลสั่งยกคำ ฟ้องหรือยกคำร้องเสียแล้ว มติของที่ประชุมนั้นก็ถือว่ายังมีอยู่และใช้ได้ เว้นแต่จะเป็นการ ประชุมที่ผิดกฎหมายถือไม่ได้ว่าเป็นการประชุม หรือไม่มีการประชุมกันจริง แต่กรณีที่มีการทำ รายงานการประชุมเท็จของบริษัท กรณีดังกล่าวไม่อยู่ภายในบังคับที่ต้องร้องขอให้เพิกถอนตาม มาตรา 1195 ดังกล่าวมาแล้ว กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3775/2538 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า เมื่อที่ ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีมติถอน ว. และแต่งตั้งจำเลยที่ 6 เป็นกรรมการมีอำนาจทำการแทนบริษัท และศาลยังมีคำพิพากษาเพิกถอนตามที่ ว. ยื่นฟ้องขอเพิกถอนมติดังกล่าวก็ต้องถือว่าจำเลยที่ 6 เป็น กรรมการมีอำนาจทำการแทนบริษัทและมีอำนาจเอาห้องพิพาทของบริษัทที่ ว. เคยอนุญาตให้โจทก์ เข้าไปอยู่แต่ได้ย้ายออกไปแล้วไปให้ ส. เข้าได้และเมื่อโจทก์ไม่ยอมขนย้ายทรัพย์สินของโจทก์ ตามที่จำเลยที่ 6 ได้มีหนังสือให้โจทก์ขนย้ายออกไปการที่จำเลยที่ 6 สั่งให้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ขนย้าย ทรัพย์สินดังกล่าว ทั้งได้ขอร้องให้จำเลยที่ 5 ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจมาเป็นพยานจึงเป็นการ กระทำโดยไม่มีเจตนาบุกรุกทำให้ทรัพย์สินของโจทก์เสียหาย ดังนั้น มติที่ประชุมที่ฝ่าฝืน มาตรา 1195 มีผลสมบูรณ์จนกว่าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนมตินั้น

อนึ่ง ศาลอาจไม่สั่งให้เพิกถอนมติตามมาตรา 1195 ได้ ถ้าเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะไป สั่งเพิกถอนอีก กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2514 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การร้องขอให้เพิกถอน มติของที่ประชุมวิสามัญของบริษัทซึ่งมีการแต่งตั้งกรรมการ โดยอ้างว่าการบอกกล่าวนัดประชุม ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าแม้บริษัทจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อแต่งตั้งกรรมการ โดยผิดระเบียบอันอาจถูกเพิกถอนมติได้ แต่กรรมการชุดนั้นได้ลาออกและต่อมาบริษัทได้ประชุม สามัญตั้งกรรมการชุดใหญ่ขึ้น และกรรมการชุดใหม่ได้ให้สัตยาบันการกระทำของกรรมการชุดเก่า ตามที่ที่ประชุมสามัญมอบหมาย ก็ย่อมไม่มีประโยชน์ที่ศาลจะพิจารณาคำร้องขอให้เพิกถอนมติ ของที่ประชุมวิสามัญดังกล่าว

จากการที่ศึกษามติที่ผิดกฎหมาย ที่ไม่ได้เกิดจากการประชุมกันจริง ไม่อยู่ภายในบังคับ ที่ต้องร้องขอให้เพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติตามมาตรา 1195 แต่อาจ ดำเนินการฟ้องร้องให้เพิกถอนตามบทบัญญัติกฎหมายอื่น หากไม่ได้กำหนดอายุความฟ้องร้องไว้

โดยเฉพาะต้องใช้อายุความทั่วไป คือ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 และตราบดที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนมติ มติดังกล่าวก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสิงคโปร์ กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีการ เพิกถอนมติที่ผิดกฎหมายไว้โดยตรง แต่กฎหมายประเทศสิงคโปร์ได้มีการ กำหนดไว้ว่าการลงมติโดยผู้ถือหุ้นกลุ่มใดหรือมีการเสนอให้ลงมติดังกล่าว เป็นการกระทำโดยมี อกติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ก็อาจมีการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่อยู่ในอำนาจของตนตามที่กฎหมายกำหนด¹⁰ เช่น สั่งให้ เพิกถอนมติดังกล่าวหรือให้ ผู้ถือหุ้นที่ได้รับผลกระทบยื่นฟ้องทางแพ่งในนามของบริษัทตาม เงื่อนไขที่ศาลกำหนด

ผู้เขียนขอสรุปปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น ดังนี้

1) การเพิกถอนมติที่ประชุมที่เกิดจากการประชุมที่ผิดระเบียบแบบแผนของการประชุม ตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทที่กำหนดไว้ ตกอยู่ภายใต้บังคับของ มาตรา 1195 ที่จะต้อง ร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ

¹⁰ The Companies Act. s. 216(1),(2) “(1) Any member or holder of a debenture of a company or, in the case of a declared company under Part IX, the Minister may apply to the Court for an order under this section on the ground;

(a) that the affairs of the company are being conducted of the powers of the directors are being exercised in a manner oppressive to one or more of the members or holders of debentures including himself or in disregard of his or their interests as members, shareholders or holders of debentures of the company; or

(b) that some act of the company has been done or is threatened or that some resolution of the members, holders of debentures or any class of them has been passed or is proposed which unfairly discriminates against or is otherwise prejudicial to one or more of the members or holders of debentures (including himself).

(2) If on such application the Court is of the opinion that either of such grounds is established the Court may, with a view to bringing to an end or remedying the matters complained of, make such order as it thinks fit and, without prejudice to the generality of the foregoing, the order may;

(a) direct or prohibit any act or cancel or vary any transaction or resolution;

(b) regulate the conduct of the affairs of the company in future;

(c) authorize civil proceedings to be brought in the name of or on behalf of the company by such person or persons and on such terms as the Court may direct;

(b) provide for the purchase of the shares or debentures of the company by other members or holders of debentures of the company or by the company itself;

2) การเพิกถอนมติที่ประชุมที่เกิดขึ้นจากกรณีที่ไม่มีการประชุมกันจริงหรือไม่มีการประชุมเกิดขึ้นเลย การเพิกถอนมติดังกล่าวจะกระทำเมื่อใดก็ได้ ซึ่งไม่อยู่ภายในบังคับของ มาตรา 1195 ที่จะต้องร้องขอให้เพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ ซึ่งในการร้องขอให้เพิกถอนดังกล่าว หากกฎหมายไม่ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะต้องใช้อายุความทั่วไป คือ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30

4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายต่างประเทศ

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบทที่ 2 และตามกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ดังที่กล่าวมาแล้ว ในส่วนนี้จะเป็นการเปรียบเทียบ ในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ โดยแบ่งหัวข้อในการเปรียบเทียบออกเป็น 5 หัวข้อ คือ 1) การประชุมผู้ถือหุ้น 2) การเรียกประชุม 3) วิธีการประชุม 4) มติที่ประชุม และ 5) การเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ ดังนี้

1) การประชุมผู้ถือหุ้น ตามกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171-1173 บัญญัติให้ การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประชุมสามัญ และการประชุมวิสามัญ การประชุมสามัญครั้งแรกกฎหมายกำหนดให้จัดขึ้นภายใน 6 เดือนนับแต่วันจดทะเบียนและต้องจัดการประชุมสามัญครั้งต่อไปอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 12 เดือนนับแต่การประชุมสามัญครั้งแรก เป็นบทบังคับเด็ดขาด ส่วนการประชุมวิสามัญ เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งอื่นๆ นอกจากการประชุมสามัญ โดยปกติจะมีการประชุมวิสามัญเพราะมีเรื่องจำเป็นหรือเร่งด่วนที่ต้องให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัย¹¹ ไม่อาจรอจนกว่าจะมีการประชุมสามัญได้ ซึ่งกฎหมายสิงคโปร์กำหนดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นลักษณะเดียวกันกับกฎหมายไทย¹² สำหรับกฎหมาย

¹¹ จันตรี สินศุกฤกษ์.(2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนและบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและสื่อการสอน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.หน้า 188.

¹² Companies Act. s. 175(1) “A general meeting of every company to be called the “annual general meeting” shall in addition to any other meeting be held once in every calendar year and not more than 15 months after the holding of the last preceding annual general meeting, but so long as a company holds its first annual general meeting within 18 months of its incorporation, it need not hold it in the year of its incorporation or in the following year.”

ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้น โดยให้การประชุมผู้ถือหุ้นให้เป็นไปตามหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับของบริษัท

2) การเรียกประชุม ตามกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน ที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการดังว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน ข้อความในคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากัน และในกรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ กฎหมายกำหนดให้มีการส่งบอกกล่าวเรียกประชุมในลักษณะเดียวกันกับกฎหมายไทย แต่แตกต่างกันที่ระยะเวลาการบอกกล่าวที่มีระยะยาวกว่ากฎหมายไทย และให้มีการบอกกล่าวเรียกประชุมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือประกาศทางหน้าเว็บไซต์ได้ด้วย กล่าวคือ

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ และประเทศสิงคโปร์ บริษัทต้องบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นไปยัง ผู้ถือหุ้นก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวกรณีพิเศษต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบแปดวัน หนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมส่งด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์ของบริษัทก็ได้ นอกจากนี้ยังต้องระบุสภาพของกิจการที่จะพึงกระทำในที่ประชุมโดยทั่วไป กล่าวคือ ต้องระบุข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้ผู้ถือหุ้นสามารถทราบได้ว่าจะมีการพิจารณาในเรื่องที่ประชุม ตัดสินใจและประสงค์ที่จะมาเข้าร่วมประชุม¹³

สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้าไปยังผู้ถือหุ้นเป็นระยะเวลาอย่างน้อยสิบห้าวันก่อนวันที่จะมีการประชุมผู้ถือหุ้น โดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับข้อความในคำบอกกล่าวเรียกประชุม กฎหมายไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเจาะจงไว้

¹³ Companies Act 2006. Section 311 Contents of notice of meetings

(1) Notice of a general meeting of a company must state-

(a) the time and date of the meeting, and

(b) the place of the meeting.

(2) Notice of a general meeting of a company must state the general nature of the business to be dealt with at the meeting. This subsection has effect subject to any provision of the company's articles.

3) วิธีการประชุม ตามกฎหมายไทย เรื่ององค์ประชุม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 บัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมใหญ่ ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่” ประธานในที่ประชุมกฎหมายอังกฤษกำหนดให้มีประธานในที่ประชุมเหมือนกฎหมายไทย การนับคะแนน การลงคะแนน กฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศสิงคโปร์ กำหนดไว้ลักษณะเดียวกันกับกฎหมายไทยคือ ให้มีการลงคะแนนเสียงได้ 2 วิธี คือ วิธีชুমือ และการลงคะแนนลับ โดยการนับคะแนนด้วยวิธีชুমือให้ผู้ถือหุ้นหนึ่งคนต่อหนึ่งเสียง และการลงคะแนนลับให้นับจำนวนหุ้นหนึ่งหุ้นต่อหนึ่งเสียง

ในเรื่องขององค์ประชุมกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้แตกต่างจากกฎหมายไทย ดังนี้

กฎหมายประเทศอังกฤษ ผู้ถือหุ้นคนเดียวที่มีคุณสมบัติครบก็เป็นองค์ประชุมแล้ว ในกรณีที่ข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดไว้ องค์ประชุมจะเท่ากับสองคน

สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำขององค์ประชุมไว้สำหรับการลงมติสามัญ แต่การลงมติวิสามัญสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนนับตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะซึ่งถือหุ้นเป็นจำนวนหนึ่งในสี่ของหุ้นทั้งหมดได้เข้าร่วมประชุมในการเรียกประชุมครั้งแรก และในการเรียกประชุมครั้งที่สองจะต้องมีผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะได้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนหนึ่งในห้าของหุ้นทั้งหมดในการเข้าร่วมการประชุมครั้งที่สอง ถ้าหากองค์ประชุมไม่ครบตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมานี้ การประชุมครั้งที่สองจะต้องเลื่อนกำหนดออกไปภายในระยะเวลาไม่เกินสองเดือนซึ่งหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับอาจกำหนดจำนวนองค์ประชุมให้มีจำนวนสูงกว่าก็ได้ในการประชุมผู้ถือหุ้น

สำหรับกฎหมายประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดว่าให้องค์ประชุมเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัท แต่หากข้อบังคับมิได้กำหนดไว้ การที่มีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยสองคนเข้าประชุมก็ถือได้ว่าเป็นองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมจะต้องมีครบเฉพาะเวลาที่เริ่มทำการประชุมแต่ไม่ต้องมีครบอยู่ตลอดเวลาที่มีการประชุม¹⁴

4) การลงมติที่ประชุมตามกฎหมายไทย มติที่ประชุมแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ มติสามัญและมติพิเศษ มติสามัญผ่านด้วยคะแนนเสียงข้างมาก มติพิเศษเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดว่า กิจการใดต้องใช้มติพิเศษ ได้แก่เรื่องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ การเพิ่มทุนหรือลดทุนจดทะเบียนของบริษัท การออกหุ้นใหม่โดยให้ชำระค่าหุ้นด้วยสิ่งอื่น

¹⁴ Tan Cheng Han, editor. *supra*. p.206.

นอกจากชำระด้วยเงิน การเลิกบริษัท และการควบบริษัทเข้าด้วยกัน มติพิเศษที่ประชุมต้องลงมตินั้น ใช้คะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุม และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

สำหรับกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้มีการลงมติในลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายไทยแต่แตกต่างกันตรงจำนวนคะแนนเสียงที่ได้จากการลงมติพิเศษมีการนับคะแนนไม่เท่ากันและกฎหมายประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์ ให้มีการลงมติโดยไม่มีการประชุมกันได้โดยกระทำในรูปของมติเวียน

สำหรับกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดเรื่องลงมติพิเศษไว้แตกต่างจากกฎหมายไทย ดังนี้

กฎหมายประเทศอังกฤษ มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ผ่าน โดยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า ร้อยละเจ็ดสิบห้าของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นหรือผู้รับมอบฉันทะ โดยชอบที่เข้าประชุม และมีสิทธิออกเสียง หรือในกรณีที่เป็นมติเวียนจะต้องเป็นมติเวียนที่ผ่าน โดยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า ร้อยละเจ็ดสิบห้าของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง

สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส บริษัทที่จดทะเบียนก่อนวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2548 มติต้องอาศัยคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ส่วนบริษัทที่จดทะเบียนนับตั้งแต่วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2548 ต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ของผู้ถือหุ้น มติพิเศษต้องได้รับมติที่เป็นเอกฉันท์เท่านั้น และยอมให้มีการลงมติเวียนเสมือนหนึ่งได้มีการประชุมกันโดยคะแนนเสียงนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดอาจจะเป็นเสียงข้างมากธรรมดา หรือเสียงข้างมากพิเศษ ก็ได้

ในส่วนกฎหมายประเทศสิงคโปร์ การลงมติพิเศษต้องอาศัยคะแนนเสียงอย่างน้อยสามในสี่ของบุคคลซึ่งเข้าประชุมและได้มีการลงคะแนนเสียง กฎหมายสิงคโปร์ยอมให้มีการลงมติเวียนได้

5) การเพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติไว้ว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น”

สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส มีบทบัญญัติกฎหมายให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นในลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายไทย โดยมติที่ประชุมใหญ่ซึ่งเกิดจากการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น

อย่างไม่ถูกต้องสามารถถูกเพิกถอนได้ ในส่วนกฎหมายประเทศอังกฤษ และประเทศสิงคโปร์ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นไว้โดยตรงเหมือนกฎหมายไทย

เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายต่างประเทศแล้ว เห็นได้ว่ามีหลักการบางประการที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันออกไป ซึ่งหากมีการนำหลักกฎหมายต่างประเทศที่ดีมาใช้ จะทำให้บทบัญญัติกฎหมายของไทยในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชน มีความชัดเจนยิ่งขึ้น